

УДК 78.071.1:781.68

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-16>

Наталія КОВАЛЬ

Заслужена артистка України, старший викладач кафедри народних інструментів України, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, Майдан Конституції, 11/13, м. Харків, Україна, 6100

ORCID: 0009-0008-5380-4885

Бібліографічний опис статті: Коваль, Н. (2025). Образ солістки-акторки в народно-вокальному мистецтві: вокал, жест, драматургія. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 121–126, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-16>

**ОБРАЗ СОЛІСТКИ-АКТОРКИ В НАРОДНО-ВОКАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ:
ВОКАЛ, ЖЕСТ, ДРАМАТУРГІЯ**

У статті здійснено музикознавче осмислення образу солістки-акторки в народно-вокальному мистецтві як складного синтетичного художнього феномена, що формується у взаємодії вокально-інтонаційної, жестово-тілесної та драматургічної складових виконавського процесу. **Метою дослідження** є виявлення специфіки формування сценічного образу солістки народного співу в умовах сучасного концертно-сценічного простору, де традиційна народна пісня функціонує не лише як фольклорний зразок, а як драматургічно організований художній твір. **Методологічну основу** роботи становлять виконавсько-аналітичний, інтонаційно-стильовий та структурно-драматургічний підходи, а також елементи фольклористичного аналізу й міждисциплінарні положення теорії «втіленого голосу», що дозволяють розглядати народний сольний спів як цілісну сценічну дію.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі образу солістки-акторки саме в контексті народно-вокального мистецтва, де жест і тілесність обґрунтовуються як повноцінні семантичні компоненти виконавського процесу, а драматургія трактується як внутрішньо зумовлений психологічний механізм сценічної інтерпретації. У результаті дослідження встановлено, що вокальна інтонація формує емоційно-сміслову ядро образу, жестово-тілесна виразність забезпечує його сценічну переконливість, а драматургічне мислення надає виконанню внутрішньої логіки та художньої завершеності. Доведено, що народне сольне виконання в сучасному сценічному просторі ґрунтується не стільки на зовнішній театралізації, скільки на глибокому внутрішньому проживанні пісенного образу, що забезпечує емоційну достовірність і художню переконливість виконання та актуалізує народно-вокальне мистецтво в сучасному культурному контексті.

Ключові слова: народно-вокальне мистецтво; солістка-акторка; вокальна інтерпретація; сценічний жест; тілесність виконавця; драматургія виконання; сценічний образ; виконавська інтонація.

Natalia KOVAL

Honored Artist of Ukraine, Senior Lecturer at the Department of Folk Instruments of Ukraine, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Maidan Konstututsii, 11/13, Kharkiv, Ukraine, 61003

ORCID: 0009-0008-5380-4885

To cite this article: Koval, N. (2025). *Obraz solistky-aktorky v narodno-vokalnomu mystetstvi: vokal, zhest, dramaturhiia* [The image of a soloist-actress in folk vocal art: vocal, gesture, drama]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 121–126, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-16>

**THE IMAGE OF A SOLOIST-ACTRESS IN FOLK-VOCAL ART:
VOCALS, GESTURE, DRAMATURGY**

The article provides a musicological understanding of the image of a soloist-actress in folk vocal art as a complex synthetic artistic phenomenon that is formed in the interaction of vocal-intonational, gestural-bodily and dramaturgical components of the performance process. **The purpose of the study** is to identify the specifics of the formation of the stage image of a folk singing soloist in the conditions of a modern concert and stage space, where a traditional folk song functions not only as a folklore example, but as a dramaturgically organized work of art. **The methodological basis of the work** is performed-analytical, intonation-stylistic and structural-dramaturgical approaches, as well as elements of folkloristic analysis and interdisciplinary provisions of the theory of «embodied voice», which allow us to consider folk solo singing as a complete stage action.

The scientific novelty of the study consists in a comprehensive analysis of the image of a soloist-actress in the context of folk vocal art, where gesture and physicality are substantiated as full-fledged semantic components of the performance process, and dramaturgy is interpreted as an internally determined psychological mechanism of stage interpretation. As a result of the research, it was established that vocal intonation forms the emotional and meaningful core of the image, gestural and bodily expressiveness ensures its stage convincence, and dramaturgical thinking gives the performance internal logic and artistic completeness. It has been proven that the folk solo performance in the modern stage space is based not so much on external theatricalization, but on the deep inner living of the song image, which ensures emotional authenticity and artistic persuasiveness of the performance and actualizes folk vocal art in the modern cultural context.

Key words: folk vocal art; soloist-actress; vocal interpretation; stage gesture; physicality of the performer; performance drama; stage image; executive intonation.

Актуальність проблеми. Сучасні процеси розвитку народно-вокального мистецтва засвідчують суттєву зміну його функціонування у культурному просторі. Традиційна народна пісня, історично пов'язана з обрядово-побутовим середовищем і колективною формою виконання, дедалі активніше інтегрується у професійну концертно-сценічну практику. У результаті відбувається переосмислення її художнього статусу: народний вокальний твір постає не лише як фольклорний артефакт, а як сценічно організований художній феномен, що вимагає інтерпретаційної цілісності, стилістичної свідомості та драматургічного осмислення.

У цьому контексті особливої наукової та виконавської актуальності набуває образ солістки-акторки – виконавиці, чия творча діяльність виходить за межі суто вокального відтворення музичного тексту й охоплює комплекс художніх засобів сценічної репрезентації. Солістка народного співу в умовах сцени виступає не лише носієм інтонаційно-стильових ознак традиції, а й активним суб'єктом драматургічного процесу, що реалізується через взаємодію голосу, жести, пластики тіла та внутрішньої психологічної дії.

Виконавська практика свідчить, що у багатьох випадках сценічне втілення народної пісні обмежується домінуванням звукової складової, тоді як невербальні елементи (жест, міміка, сценічна дія) залишаються другорядними або використовуються інтуїтивно. Такий підхід призводить до редукції образної багатомірності народного вокального твору, позбавляючи його драматургічної напруги та емоційно-сислової глибини. Водночас музикознавча наука та сучасна виконавська інтерпретологія дедалі наполегливіше акцентують на синтетичній природі вокального мистецтва, у якому голос функціонує як складова цілісного сценічного висловлювання.

Народно-вокальне мистецтво за своєю природою є полікомпонентним: інтонаційна структура пісні нерозривно пов'язана з мовною ритмікою, образно-поетичним текстом, жестово-руховими моделями та емоційно-психологічним станом виконавця. Саме тому сценічна реалізація народної пісні потребує драматургічного мислення, здатності вибудовувати внутрішню логіку розвитку образу – від експозиційного зачинання до кульмінаційної напруги й художнього завершення. У цьому аспекті солістка-акторка постає як виконавиця, що не лише інтерпретує музичний текст, а й «проживає» образ у часі сценічної дії.

Актуальність дослідження зумовлюється також сучасними тенденціями професійної вокальної освіти, у межах якої дедалі більшої ваги набуває формування універсального виконавця, здатного поєднувати вокальну майстерність з акторською компетентністю. Народний спів у цьому контексті перестає бути виключно сферою збереження традиції й набуває статусу творчої лабораторії, у якій формується індивідуальна виконавська модель, зорієнтована на сценічну комунікацію з глядачем.

Отже, проблема образу солістки-акторки в народно-вокальному мистецтві потребує комплексного наукового осмислення з позицій музикознавства, виконавського аналізу та сценічної драматургії. Дослідження взаємодії вокалу, жести й драматургії дозволяє глибше розкрити художню специфіку народного сольного виконання, визначити його місце у сучасному культурному просторі та окреслити перспективи подальшого розвитку народно-вокальної сценічної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика вокальної інтерпретації як складного художнього процесу, що поєднує звукову, психологічну та сценічну складові, ґрунтовно висвітлюється у працях, присвячених теорії та історії вокального мистецтва. У навчальному

посібнику Б. П. Гнидя (1997) вокальне виконавство розглядається як історично зумовлена система художніх принципів, у межах якої формуються уявлення про спів як форму музично-емоційного та образного висловлювання. Автор акцентує на еволюції вокального мислення, підкреслюючи нерозривний зв'язок між інтонаційною природою голосу, словесним текстом і художнім образом, що є методологічно важливим для осмислення сценічної природи народного співу.

Розвиток і конкретизація цих положень простежується у сучасних дослідженнях вокально-виконавської манери як творчого чинника. У праці П. Волошина (2022) вокальна манера трактується не лише як сукупність технічних навичок, а як індивідуалізований спосіб художнього мислення виконавця, що визначає характер сценічного образу. Такий підхід дозволяє розглядати солістку народного співу як активного інтерпретатора, здатного трансформувати традиційний матеріал у сценічно переконливу форму.

Вагомий внесок у розуміння етнокультурних засад вокального виконавства зроблено у фундаментальній праці В. Доронюка та М. Вовк (2022), присвяченій українській музичній етнопедagogіці. Автори розкривають народний спів як багатовимірне культурне явище, у якому голос, жест, рух і просторово-ритуальні моделі становлять єдину художню систему. Особлива увага приділяється символічній ролі тілесності та жесту в традиційній культурі, що має безпосереднє значення для формування сценічного образу солістки-акторки в сучасній концертній практиці.

Значущим для аналізу драматургічної складової вокального виконання є дослідження І. Борка (2021), у якому оперна вокальна інтерпретація розглядається як предмет наукового дискурсу. Хоча робота орієнтована передусім на оперний репертуар, запропоновані автором підходи до аналізу виконавської драматургії, сценічної дії та образотворення мають універсальний характер і можуть бути продуктивно застосовані до народно-вокального мистецтва, особливо в аспекті формування сценічно завершеного образу.

Питання розвитку виконавської виразності співака систематизуються у працях Ж. Закрасняної та І. Мельниченка (2018), де вокальне

виконання розглядається як цілісний психофізіологічний процес. Автори підкреслюють важливість поєднання технічної підготовки з емоційною, образною та сценічною складовими, що є необхідною умовою формування переконливого художнього образу. Подібні ідеї розвиваються й у курсі лекцій О. Стахевича (2002), де вокальна педагогіка осмислюється як комплексна система виховання співака-інтерпретатора, здатного до сценічного самовираження.

Фольклористичний аспект проблеми ґрунтовно представлений у хрестоматії А. Іваницького (2008), де народний вокальний матеріал розглядається у взаємозв'язку з виконавською традицією. Автор наголошує на органічному поєднанні інтонації, слова й руху у народному співі, що підтверджує його первинну сценічність і драматургічну зумовленість. Ці положення є принципово важливими для аналізу образу солістки-акторки як спадкоємиці традиційної моделі синкретичного мистецтва.

Окремий вимір проблеми пов'язаний із духовно-драматургічними аспектами вокального мистецтва, які розглядає О. Сапожник (2024) у дослідженні камерно-вокальної творчості українських композиторів. Автор акцентує на ролі інтонаційної символіки та внутрішньої драматургії виконання, що дозволяє поглибити розуміння емоційно-сислової структури вокального образу, зокрема у творах, пов'язаних із сакральною традицією.

Суттєвим розширенням методологічного поля є дисертаційне дослідження І. Кравчик, у якому розробляється концепція «втіленого голосу» («*embodied voice*») (Krawczyk, 2020, с. 24). Вчена розглядає голос як тілесно-руховий і психологічний феномен, що реалізується у сценічному просторі через поєднання вокалу, жесту та внутрішньої дії. Цей підхід є надзвичайно продуктивним для аналізу образу солістки-акторки в народно-вокальному мистецтві, оскільки дозволяє осмислити виконання як процес живої сценічної присутності.

У контексті міжнародних досліджень варто відзначити працю В. Б. М. Мухітденової (Mukhitdenova, 2016), у якій аналізуються процеси модернізації народної пісні в умовах сценічної культури. Авторка підкреслює зростання ролі театралізації, індивідуального виконавського стилю та драматургічної організації виступу, що підтверджує універсальність

проблеми образу виконавця-актора у народному вокальному мистецтві.

Представлений аналіз наукових джерел свідчить про наявність ґрунтовних досліджень, присвячених вокальній інтерпретації, виконавській манері, сценічній виразності та тілесній природі голосу. Водночас проблема цілісного осмислення образу солістки-акторки саме в народно-вокальному мистецтві, у взаємодії вокалу, жесту та драматургії, залишається недостатньо систематизованою, що й зумовлює актуальність і наукову новизну даного дослідження.

Метою статті є виявлення специфіки формування образу солістки-акторки в народно-вокальному мистецтві через взаємодію вокальної виразності, сценічного жесту та драматургії виконання.

Методологічну базу дослідження формують виконавсько-аналітичний, інтонаційно-стильовий і структурно-драматургічний підходи, доповнені елементами фольклористичного аналізу та міждисциплінарними положеннями концепції «втіленого голосу», що уможливило осмислення народного сольного співу як цілісного сценічного феномена.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному осмисленні образу солістки-акторки в площині народно-вокального мистецтва, у межах якого жест і тілесність інтерпретуються як повноцінні семантичні складники виконавського процесу, а драматургія розглядається як внутрішньо детермінований психологічний механізм сценічної інтерпретації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Образ солістки-акторки у народно-вокальному мистецтві формується як складний синтетичний феномен, у якому поєднуються різні художні рівні – вокально-інтонаційний, жестово-тілесний і драматургічний. Кожен із цих рівнів має самостійну виразну функцію, проте в реальному сценічному виконанні вони перебувають у стані постійної взаємодії, утворюючи цілісну систему художнього образу.

Провідним у структурі образу є вокально-виконавський рівень, що визначає інтонаційно-смыслову основу народного співу. Темброві індивідуальність солістки, характер звукоутворення, особливості дихання, артикуляції та фразування безпосередньо впливають на формування художнього змісту. Народна вокальна

манера, ґрунтуючись на фольклорному першоджерелі, зберігає притаманні їй інтонаційні моделі, ладово-мелодичні звороти та мовленеву природу мелодики. Водночас у сценічному виконанні ця манера набуває рис інтерпретаційної свободи, що зумовлюється індивідуальним художнім мисленням виконавиці. Саме в цьому поєднанні традиційності й особистісної інтерпретації виникає образ солістки як активного творця сценічної дії, а не лише ретранслятора фольклорного матеріалу.

Не менш важливим складником образу солістки-акторки є жест і тілесність, які виконують функцію невербального смислового коду. У народно-вокальній традиції жест історично пов'язаний із ритуально-обрядовою практикою, у межах якої рух, позиція тіла та міміка були невід'ємними елементами музично-поетичної дії. У сценічному виконанні ці елементи трансформуються, проте не втрачають своєї семантичної значущості. Пластика тіла, положення рук, нахил корпусу, напрямок погляду формують особливий візуальний шар образу, який підсилює інтонаційно-емоційний зміст співу.

Жест у народному співі не є декоративним або випадковим – він виконує функцію смислового акценту, спрямованого на розкриття внутрішнього стану персонажа. Через тілесну дію солістка-акторка втілює психологічну напругу, ліричну зосередженість або драматичний конфлікт, закладений у пісенному тексті. У цьому сенсі тілесність постає як продовження вокальної інтонації, а голос – як акустичне виявлення внутрішнього руху образу.

Драматургічний рівень є інтегруючим чинником, що забезпечує цілісність сценічного втілення. Драматургія народно-вокального виконання ґрунтується на внутрішній логіці розвитку пісенного сюжету, поетичного тексту та емоційної динаміки. Навіть у межах короткої пісенної форми виконавиця вибудовує драматургічну дугу, яка включає експозиційний зачин, поступове наростання емоційної напруги, кульмінаційний момент і художнє завершення.

Особливістю народно-вокальної драматургії є її внутрішній, психологічно зумовлений характер. Вона не потребує зовнішніх театральних засобів, оскільки реалізується через інтонаційний розвиток, темброві зміни, варіації

динаміки та жестово-рухову виразність. Саме тому народно-вокальне виконання наближається до театральної дії, у якій голос, жест і внутрішній психологічний стан функціонують як єдиний художній механізм сценічного висловлювання.

Висновки. В народно-вокальному мистецтві солістка-акторка постає як виконавиця, що поєднує вокальну майстерність з акторським мисленням, здатністю до драматургічного осмислення музичного матеріалу та активної сценічної комунікації з глядачем. Її образ формується як синтетичне художнє явище у взаємодії вокально-інтонаційної, жестово-тілесної

та драматургічної складових, де вокальна інтонація становить емоційно-сміслову ядро, жест і тілесність забезпечують сценічну виразність, а драматургічне мислення надає виконанню внутрішньої логіки та художньої завершеності. Народне сольне виконання в сучасному сценічному просторі постає як цілісна художня дія, що ґрунтується не стільки на зовнішній театралізації, скільки на глибокому внутрішньому проживанні пісенного образу, надаючи виконанню художньої переконливості та емоційної достовірності й актуалізуючи народно-вокальне мистецтво в сучасному культурному контексті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борко І. Оперна вокальна інтерпретація як предмет наукового дискурсу. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво.* 2021. Т. 4, № 2. С. 109–122.
2. Волошин Петро Миколайович. Вокально-виконавська манера, як творчий чинник сучасного вокального мистецтва. 2022.
3. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : навч. посіб. Київ : Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 1997. 320 с.
4. Доронюк В. Д., Вовк М. В. Українська музична етнопедagogіка. Івано-Франківськ : Видавництво «Плай» ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2009.
5. Закрасняна Ж. М, Мельниченко І.В. Методи розвитку виконавської виразності співака спеціальності «академічний вокал». *Імідж сучасного педагога.* 2018. №. 2, С. 78–81.
6. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору : навч. посіб. для ВНЗ I–IV рівнів акредитації. Вінниця : Нова книга, 2008.
7. Сапожник О. Традиції церковної музики православ'я у камерно-вокальній творчості українських класичних композиторів. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2024. Вип. 73, ч. 3. С. 113–118.
8. Стахевич О. Г. Основи вокальної педагогіки. Курс лекцій: навч. пос. для студ. дир.-хор. фак. муз. та пед. вузів. Ч. 1. 2002.
9. Krawczyk I. *Embodying Voice in Training and Performance: A Process-Oriented Approach* : дис. ... д-ра філософії (PhD). Huddersfield : University of Huddersfield, 2020. 150 с. URL : https://reshare.ukdataservice.ac.uk/855330/22/Krawczyk_I_Embodying_Voice_PhD_Thesis.pdf
10. Mukhitdenova B. M. Traditional folk, vocal and professional songs as the basis for development and modernization of the new forms of Kazakh musical stage. *International Electronic Journal of Mathematics Education.* 2016. Vol. 11, No. 9. 3203–3219.

REFERENCES:

1. Borko I. Opera vocal interpretation as a subject of scientific discourse]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriiia: Stsenichne mystetstvo.* 2021. T. 4, № 2. 109–122. [in Ukrainian].
2. Voloshyn, Petro Mykolaiovych. (2022). *Vokalno-vykonavska manera, yak tvorchyi chynnyk suchasnoho vokalnoho mystetstva* [Vocal-performance manner as a creative factor of contemporary vocal art]. [in Ukrainian].
3. Hnyd B. P. *Istoriia vokalnoho mystetstva* [History of vocal art] : navch. posib. Kyiv : Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho, 1997. 320. [in Ukrainian].
4. Droniuk V. D., Vovk M. V. *Ukrainska muzychna etnopedagogika* [Ukrainian musical ethnopedagogy]. Ivano-Frankivsk : Vydavnytstvo «Plai» TsIT Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, 2009. [in Ukrainian].
5. Zakrasniana, Zh. M, Melnychenko, I.V. (2018). *Metody rozvytku vykonavskoi vyraznosti spivaka spetsialnosti «akademichnyi vokal»* [Methods of development of the singer of the singer specialty «academic vocals»]. *Imidzh suchasnoho pedahoha.* №. 2. 78-81. [in Ukrainian].

6. Ivanytskyi A. I. Khrestomatiia z ukrainskoho muzychnoho folkloru [Textbook of Ukrainian musical folklore] : navch. posib. dlia VNZ I–IV rivniv akredytatsii. Vinnytsia : Nova knyha, 2008. [in Ukrainian].
7. Sapozhnyk O. Tradytsii tserkovnoi muzyky pravoslavia u kamerno-vokalnoi tvorchosti ukrainskykh klasychnykh kompozytoriv [Traditions of Orthodox church music in the chamber and vocal works of Ukrainian classical composers]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. 2024. Vyp. 73, ch. 3. 113–118. [in Ukrainian].
8. Stakhevych, O. H. (2002). Osnovy vokalnoi pedahohiky [Fundamentals of vocal pedagogy]. Kurs leksii: navch. pos. dlia stud. dyr.-khor. fak. muz. ta ped. vuziv. Ch 1. [in Ukrainian].
9. Krawczyk I. Embodying Voice in Training and Performance: A Process-Oriented Approach : thesis ... doctor of philosophy (PhD). Huddersfield : University of Huddersfield, 2020. 150. URL : https://reshare.ukdataservice.ac.uk/855330/22/Krawczyk_I_Embodying_Voice_PhD_Thesis.pdf [in English].
10. Mukhitdenova B. M. Traditional folk, vocal and professional songs as the basis for development and modernization of the new forms of Kazakh musical stage // International Electronic Journal of Mathematics Education. 2016. Vol. 11, No. 9. 3203–3219. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 05.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025